

Türkiye'de Kadın Mühendisler

Emel EMRE

Enerji Sanayi ve Maden Kamu Emekçileri Sendikası (ESM)
Ankara 1 No'lu Şube Üyesi,
Ziraat Y. Mühendisi

Dünyada yalnızca son 6 bin yıldır ataerkil yapı görülmektedir. Daha öncesinde milyonlarca yıl anaerkil düzende toplulukları kadınlar yönetmiştir.

Erkeklerin sürekli avlandığı ve savaştığı bu toplumlarda, kadınlar bir arada çalışmaktaydılar. Bu nedenle, anaerkil toplumlarda kadınlar kardeşçe, barışçıl bir düzen yaratmışlardır.

Ataerkil yapı ile birlikte sınıflı toplumlara geçişte kadınlar evlerine hapsedilmiş ve bir bakıma erkeğin kölesi durumuna getirilmiştir.

Ataerkil sistem biyolojik farklılıkların toplumsal, kültürel, ekonomik ve politik baskı kaynaklarına dönüştüğü bir yapılaşma olmuştur.

Kadının bu yapısal süreçte dışarıdaki iş yaşamına girmesi, sanayi devrimi ile başladı. Bir yandan savaşlar, öte yandan makineleşme ile birlikte gittikçe artan iş bölümü ve kapitalistlerin kendi aralarında ve dünya pazarlarındaki kıyasıya rekabeti, kadını üretim sürecine soktu.

Kadınlar vasıfsız, erkekler profesyonel işgücü

Kadın ucuz işgücü olarak emek piyasasında ikincil konumda yerini aldı. Kadınlar, toplumsal cinsiyet ideolojisi nedeniyle görevlerinin ataerkillik tarafından belirlendiği ve tanımlandığı, kendilerine uygun alanlarda çalışmaktadırlar, ancak bu tanımlamaların eşitsiz niteliği, kadının dikey mesleki ayrılmaya maruz kalmasına neden olmaktadır.

Kadınlar, fazla eğitim ve bilgi birikimi gerektirmeyen vasıfsız alanlarda çalışırken,

erkekler ekonomik ve sosyal durumlarını güçlendirecek profesyonel alanları ellerinde bulundurmaya devam etmektedirler.

Profesyonellik burada bir meslekte uzmanlaşma değil; uzmanlaşmanın ve beraberinde gelen ayrıcalıklı konumun sağlanmasına yönelik bir ideolojidir.

Bir mesleki uzmanlaşma biçimi olarak ele aldığımızda profesyonel mesleklerin kadınlar için eşitlikçi bir alan olduğunu düşünmek mümkün. Ancak profesyonel çalışma alanına kadınların katılımı ile ilgili analizler göstermektedir ki, **kadınlar profesyonel alanlarda çeşitli baskılara maruz kalırlar. Çünkü, kadınların bu alana katılımı maddi koşullarla, diplomalarla ya da eğitimle değil, ideolojik temsillerle tanımlanmaktadır.**

Mühendisliğin "eril" nitelikleri

Mühendislik de bu profesyonellik alanlarından biridir. Teknolojinin gelişmesi ile birlikte teknoloji üzerindeki bilgi ve kontrol, toplumda yeni bir güç alanı oluşturmuştur.

Teknolojinin temel olduğu mühendislik alanları ise, erkek egemen konuma gelmiştir. Mühendisliğin eril niteliklerle özdeşleştirilen **tarafsız, mantıksal, pragmatik, agrasif ve yarışmacı** özelliklere sahip olduğu varsayılır. Yapısal olarak kadınlara ait özelliklerle bağdaşmayacağı varsayılır.

Bu özellikleriyle mühendislik alanı, kadın

katılımının en düşük olduğu profesyonel alanlardan biridir. Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği'ne (TMMOB) kayıtlı kadın ve erkek mühendislerin oranı, **kadınların aleyhine 1/6'**dır.

Mühendisliğin tamamen erkek egemen bir alan olarak tanımlanması, onu diğer profesyonel alanlardan farklı da kılar. Bu nedenle bu alanda çalışan kadınlar, diğer profesyonel alanlardaki kadınlarla ortak sorunlara sahip olmakla birlikte bazı farklı sorunlara ve deneyimlere sahiptirler.

Öncelikle erkeklerin egemen olduğu bu alanda yer alan kadınlar, önceden tanımlanan rolleri nedeniyle büyük bir çelişkiye düşmektedirler. **Yaptıkları her hatanın belirgin biçimde görülmesine yol açacak denli göz önündedirler.** Yapının ataerkil niteliği, kadınların bu alandaki **sosyalleşmesini engellemektedir.**

Kadınlar erkek söylemi içinde biçimlenen bu alanda var olabilmek için çeşitli stratejiler gerçekleştirirler. Bu alanlara ilk girişte şok yaşarlar, daha sonra ayrılma kararı ya da protesto etme gibi biçimlerle kendisini gösteren bir başa çıkma stratejisi geliştirirler. Son aşama ise, mevcut değerler sistemini içselleştirerek alanda yer almaya çalışmalarıdır.

Evde ve işte çelişkili kimlikler

Diğer profesyonel alanlarda olduğu gibi, mühendisler için de aile yaşantısının erkekler için bir avantaj, kadınlar içinse handikap olduğu görülür.

Kadın mesleğinde ilerlemek istiyorsa öncelikle **ev işleri ve çocuk bakımı yükümlülüklerini eksiksiz bir şekilde yerine getirmelidir. İşyerine geldiği zaman, kadınlık rolünü ikinci planda bırakmalı, işini erkek gibi yapmalıdır.** Erkek egemen bu alanda mühendis olarak çalışabilmek için kadınlık rollerini unutmamalı ve erkek gibi hissetmelidir. Bu nedenle denilebilir ki, bu kadınlar aynı anda iki farklı alanda, iki farklı ve çelişkili role sahiptirler.

Ev yükümlülüklerinin kadın mühendisleri zorladıkları bir diğer alan da şantiye çalışmalarıdır. Bazı kadın mühendisler **çocuklarını da birlikte şantiyeye götürmek zorunda kaldıklarından bahsetmektedirler.** Ayrıca **şantiyedeki erkek çalışanların ve teknikerlerin kadın mühendislerle birlikte çalışmaya direnmeleri** de bir başka sorundur. Birçok kadın mühendis özellikle işe yeni başlayan ve daha az tecrübeye sahip olanlar, dışarıda çalışma konusunda tereddüde düşmektedir.

Bu nedenlerle kadın mühendisler daha çok **masa başı işler gerektiren** mühendislik disiplinlerinde - kimya, gıda, çevre vb- yoğunlaşmaktadırlar. İnşaat, makine, jeoloji gibi disiplinlerde kadın oranı oldukça düşüktür.

Özel sektörde çalışan kadın mühendislerin sorunları, devlette çalışanlardan biraz daha fazladır. Çoğunlukla **düzensiz iş saatleri, hamilelik ve doğum izinlerinin olmayışı, işten çıkarılmalarda ilk tercih edilen olmaları** ve bazı durumlarda **erkeklerden daha az maaş almaları**, kadın mühendislerin özel sektöre yerine devlette çalışmayı tercih etme nedenleridir.

Özel sektörde çalışan kadın mühendisler, cinsiyet ayrımcılığını devletten çalışanlardan çok daha fazla hissediyorlar. Burada ilginç bir dipnot, yapılan bir araştırmada **hamilelik nedeniyle işten ayrılmanın üçüncü sırada yer alması.** Burada hamile kadınların işten ayrılacağı varsayımının bir yanılısına olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak söylenebilir ki, özelde kadın mühendislerin genelde tüm kadın çalışanların içinde bulunduğu ataerkil yapının getirdiği sorunlar, bu yapıya direnerek çözebilirler.

Zihniyetlerdeki erkek egemen yapıyı çözmek için hem kadın hem erkek eğitimlerine önem verilmeli. Yasal düzenlemelerle kadının annelik ve ev kadınlığı yükümlülüklerinin getirdiği sorumluluklar azaltılmalı. (Doğum izinleri arttırılmalı, erkeklere de doğum izni verilmeli vb.) İşyerlerindeki kadın örgütlenmelerine ve kadın çalışmalarına önem verilmeli.

Erkek egemen bu yapıyı değiştirmek için birlikte stratejiler geliştirmeliler. Özgürlüğe giden yolda bir adım da işyerlerinden doğu atmalıdırlar.

Kaynaklar:

- 1- BAYRAKÇEKEN TÜZEL, G, "Toplumsal Cinsiyet Eşitsizlikleri Bakımından Kadınların Çalışma Yaşamına Katılımı ve Profesyonel Kadınlar" Yayınlanmamış.
- 2- ZENGİN, B, (2000), "Women Engineers in Turkey: Gender, Education and Professional Life, a case study on METU" Basılmamış Yüksek Lisans Tezi
- 3- METİN, B, "Çalışan Kadının Sorunları Üzerine" EMO 2. Öğrenci Sempozyumu Bildirisi.
- 4- REED, E, "Kadının Evrimi" Payel Yayınları No:62
- 5- GÜNİNNİ ERSÖZ, A, (1997), "Cinsiyet Rollerine İlişkin Beklenti, Tutum, Davranışlar ve Eşler Arası Sorumluluk Paylaşımı" (Kamu'da Çalışan Yönetici Kadınlar Örneği) Basılmamış Doktora Tezi

*Bu yazısı, 22,23,24 Ekim tarihlerinde Ankara'da gerçekleştirilen Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu (KESK) Kadın Kurultayı'na sunulan ESM tebliğleri arasından alıntılanmıştır.